



دانشگاه پیام نور

دانشگاه پیام نور مرکز تهران

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته :

تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش  
(تعلیم و تربیت اسلامی)

دانشکده: علوم انسانی

گروه علمی: علوم تربیتی

عنوان پایان نامه :

مطالعه جایگاه مکاتب فلسفی تربیتی در درس  
تربیت بدنی دوره متوسطه ایران

استاد راهنما: دکتر مهران فرج الهی

استاد مشاور: دکتر لقمان کشاورز

نگارش: محمدرضا دست افکن

پاییز ۱۳۸۸

تقدیم:

به ارواح پدر و مادرم که الفبای زندگی را به من آموختند

تقدیم:

به همسر عزیزم و مهربانم که همیشه و در تمام مراحل تحصیل و زندگی مرا یاری کرده است.

تقدیم:

به فرزندانم، گل های بوستان زندگیم.

تقدیم:

به همه دوستاناران دانایی و ورزشکاران و ورزش دوستان

## سپاسگزاری

منت خدای را عزوجل ، که هستی را آفرید و بهترین آفریده خود را به نعمت عقل بیار است و وی را جانشین خود در زمین قرار داد .

اکنون که با استعانت از پروردگار منان نگارش این تحقیق به پایان رسید . بر خود فرض می دانم که به مصداق حدیث شریف نبوی «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» از زحمات و راهنمایی اساتید و کارکنان محترم راهنما و مشاور جناب آقایان دکتر مهران فرج الهی ، دکتر لقمان کشاورز و همچنین اساتید محترم و گرامی دانشگاه پیام نور مرکز تهران که در طی دو سال از آنها درس زندگی آموختم تشکر و قدر دانی نمایم .

و همچنین از زحمات و راهنمایی های آقای دکتر احد ملک زاده عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز و سرکار خانم مرزعی نژاد و دیگر عزیزانی که در جمع آوری و تایپ و تهیه و تنظیم این پایان نامه حقیر را یاری کرده اند ، تشکر و قدر دانی می نمایم .

از درگاه خدواند یش برای همه ی عزیزان توفیق توام با صحت ، سلامت و سعادت را آرزو مندم .

## چکیده

هدف از تحقیق حاضر مطالعه جایگاه فلسفی تربیتی درس تربیت بدنی دوره متوسط ایران بود. پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است که به صورت میدانی انجام شد. جامعه آماری تحقیق ۸۳۰۸ نفر از معلمان دوره دبیرستان کل کشور می باشد که تعداد ۱۰۰ (صد) نفر از معلمان استانهای تهران، فارس، آذربایجان شرقی و غربی و چهارمحال و بختیاری به صورت تصادفی - خوشه‌ای انتخاب شد. برای دستیابی به اطلاعات موردنیاز از پرسشنامه محقق ساخته ۳۰ (سی) سوالی استفاده شد که روایی آن مورد تأیید متخصصین قرار گرفت و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳۷ به تأیید رسید. پرسشنامه مذکور به همه نمونه‌ها ارسال و پس از ۳ (سه) ماه همه آنها جمع آوری گردید. اطلاعات موردنیاز با روش‌های آماری توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، جدول و نمودار) و آمار استنباطی (کروسکال و آلیس، کولموگروف اسمیرنف، رگرسیون همبستگی، آزمون‌های T تک نمونه‌ای و نمونه‌های زوجی) با استفاده از نرم‌افزار SPSS.V.۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که بین مکاتب فلسفی مورد استفاده در مدارس متوسط کشور تفاوت آماری معناداری وجود ندارد. و بین مکاتب فلسفی موردنظر همبستگی مستقیم و معناداری وجود دارد. شش دیدگاه مختلف از دید میزان همبستگی و وجود رابطه خطی دوتایی مورد بررسی قرار گرفته اند. شاخص همبستگی و وجود رابطه ی خطی مورد استفاده ضریب همبستگی پیرسون می باشد در همه ی حالت ها همبستگی مثبت و هم راستا می باشد. یعنی با افزایش نمرات در یک متغیر دیگر نیز افزایش می یابد. تمامی نتایج این بخش با در نظر گرفتن سطح آزمون پنج درصد می باشد.

شواهد و قرائن بیانگر آن است که مکاتب ذکر شده در این تحقیق از نظر اصول و مبانی و فلسفه تربیت بدنی با هم منافاتی ندارد و هر مکتب فلسفی در نوع خود به ورزش، بازی و تربیت بدنی اهمیت می دهد. سلامت جسم و تن، روح و روان، هماهنگی جسم و روح مورد توجه صاحب نظران مکاتب می باشد از آنجایی که هر یافته ای، مقدمه ای برای نیافته های بعدی است این تحقیق نیز مقدمه ای برای تحقیقات بعدی باشد.

## فهرست مطالب

عنوان مطالب : شمارگان

### فصل اول : کلیات تحقیق

- ۱ - مقدمه
- ۲ - بیان مساله
- ۴ - اهمیت و ضرورت تحقیق
- ۱۰ - اهداف تحقیق
- ۱۰ - اهداف اختصاصی
- ۱۱ - سوالات تحقیق
- ۱۲ - تعریف واژگان
- ۱۴ - مفاهیم مرتبط با تربیت بدنی
- ۱۶ - مفاهیم مرتبط با فلسفه آموزش و پرورش
- ۱۸ - محدودیت های تحقیق

### فصل دوم: ادبیات و پیشینه ی تحقیق

- ۲۰ -مقدمه
- ۲۱ - مبانی نظری
- ۸۴ - ادبیات تحقیق
- ۹۶ - پیشینه ی تحقیق

### فصل سوم : روش شناسی تحقیق

- ۱۰۷ - مقدمه
- ۱۰۷ - محیط تحقیق
- ۱۰۷ - جامعه تحقیق
- ۱۰۸ - نمونه تحقیق
- ۱۰۸ - روش نمونه گیری
- ۱۱۰ - روش انجام تحقیق
- ۱۱۱ - روش گرد آوری داده ها

عنوان مطالب : شمارگان

۱۱۱ - ابزار گرد آوری داده ها

۱۱۲ - روش تحلیل داده ها

### فصل چهارم : تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

۱۱۴ - مقدمه

۱۱۶ - اعتبار پرسشنامه

۱۱۸ - ضریب همبستگی

۱۱۹ - آزمون نرمال

۱۲۰ - بررسی تفاوت بین میانگین ۶ متغیر

۱۲۷ - رگرسیون

### فصل پنجم : جمع بندی یافته ها ، بحث و تفسیر و نتیجه گیری

۱۲۹ - مقدمه

۱۳۰ - بحث و نتیجه گیری

۱۳۸ - پیشنهادها

۱۳۹ - منابع تحقیق

- پیوست ها

## فهرست جداول و نمودار ها

صفحه		عنوان
۱۱۶	پایایی پرشنامه	جدول (۱-۴)
۱۱۷	توصیف داده ها	جدول (۲-۴)
۱۱۸	ضرایب همبستگی بین مکاتب مختلف	جدول (۳-۴)
۱۲۰	آزمون نرمال بودن شش دیدگاه	جدول (۴-۴)
۱۲۱	آزمون تساوی میانگین ها	جدول (۵-۴)
۱۲۲	مدل رگرسیونی رئالیسم و اگزیستانسیالیسم	جدول (۶-۴)
۱۲۳	مدل رگرسیونی رئالیسم و ایده آلیسم	جدول (۷-۴)
۱۲۴	مدل رگرسیونی نچرالیزم و رئالیسم اسلامی	جدول (۸-۴)
۱۲۵	مدل رگرسیونی رئالیسم و ایده آلیسم و اگزیستانسیالیسم	جدول (۹-۴)
۱۲۶	مدل رگرسیونی رئالیسم اسلامی و نچرالیزم	جدول (۱۰-۴)
۱۲۷	مدل رگرسیونی رئالیسم اسلامی و نچرالیزم و پراگماتیسم	جدول (۱۱-۴)
۱۲۱	چند ضلعی جایگاه مکاتب	نمودار (۱-۴)

# فصل اول

## کلیات تحقیق



## مقدمه

در عصر امروز، ورزش نیز همانند سطوح گوناگون کار و زندگی به سرعت و به شدت متحول شده است. دولت در اجرای ورزش با بهره گیری از نوآوری های گوناگون نقش زیادی می تواند داشته باشد. در عصر حاضر به ورزش در مدارس یا ورزش های گروهی تاکید بیشتری می شود.

شاید ورزش را تفننی و گذرا بدانیم، اما به نظر می رسد در دهه بعد احتمالاً به ضرورت همگانی و آن پرداخته خواهد شد و حتی ورزش تحت تأثیر تلویزیون، پول و افزایش افراد حرفه گرا قرار گرفته و افزایش فشار زمانه و تحولات اجتماعی بر داوطلبان ورزش بر حسب نقش های حرفه ای مواردی هستند که در دهه های آینده از اهمیت ویژه ای برخوردار خواهد شد. (فراهانی، ۱۳۸۶)

**نلسون ماندلا** در نطق جام جهانی راگبی می گوید: «ورزش قدرت متحول کردن دنیا را دارد، الهام بخش است، متحد کننده است، به طریقی متحول می کند، الهام می بخشد و انسان ها را متحد می سازد و هیچ چیز دیگری چنین نیست.» با الهام گرفتن از گفتار نلسون ماندلا می توان اظهار داشت که مکاتب فلسفی و تربیتی نیز قدرت تحول دارند و به پیروان خود الهام می بخشند و پیروان خود را متحد می سازند.

در این پژوهش، محقق به دنبال این است که رابطه بین دو مقوله فلسفه و تربیت بدنی را مورد مطالعه قرار دهد. سالهاست که ورزش با سیاست عجین شده است و منازعات و مباحثات عمده بین المللی بر ورزش تأثیر می گذارد. بسیاری از دیگر متفکران و دست اندرکاران ورزش بر این باورند که ورزش نباید در سیاست دخیل باشد. چون ورزش از اشتیاقات معنوی نژاد بشر است، درحالی که فعالیت های سیاستمداران و سیاستگذاران از سر اشتیاق معنوی نیست. به هر حال چون هم سیاست و هم ورزش به شکل بنیادی بر انسان تأثیر می گذارند-هم المپیک و هم در ورزش های محلی- اثبات شده است که ورزش در سیاست تأثیر می گذارد. (فراهانی، ۱۳۸۶)

برخی از حکما و علمای الهی و خداشناسی در اوایل قرون وسطی برای پیوند و تلفیق فلسفه یونان با اعتقادات مسیحیان در مورد ارزش و اهمیت فعالیت های ورزشی و بازی ها، سلامت جسم کوشش بسیاری به کار بردند. اما چون بیشتر روحانیون و اعضای کلیساهای مسیحی با تربیت بدنی مخالف بودند با تمام قدرت،

تربیت بدنی را از برنامه مدارس حذف و ریشه کن کردند. برخورد مسیحیت با تربیت بدنی و ورزش در این دوره نشان می دهد که تربیت بدنی به خودی خود نمی تواند یک عامل اجتماعی خوب و مناسب محسوب شود. مگر این که دارای اهداف متعالی و مدیریت و رهبری شایسته ای باشد. (کاشف، ۱۳۸۶)

به اعتبار مطالب گفته شده می توان اظهار داشت ، ورزش در صورتی پیشرفت خواهد کرد که دست اندرکاران آن آموزش ببینند. و بر مبنای رهنمودهای مکتب فلسفی و تربیتی مسیر حرکت خود را انتخاب کنند. مطالبی که در این فصل آورده شده است شامل بیان مسأله ، اهمیت و ضرورت تحقیق ، اهداف تحقیق ، سوالات تحقیق ، تعریف واژگان ، مفاهیم مرتبط با تربیت بدنی و مفاهیم مرتبط با فلسفه و آموزش و پرورش می باشد .

### بیان مسأله

انسان های اولیه برای به دست آوردن غذا، لباس، مسکن و نیز برای مقابله با دشمن ناچار به تلاش و کوشش بوده و غریزه طبیعی میل به زندگی ، بشر را قادر ساخته است بر توانایی های خود بیفزاید تا بتواند ، رفته رفته به مهارت هایی دست یابد که برای محافظت از خود و مصون ماندن از شر دشمنان و حوادث و خطراتی که همواره زندگی او را تهدید می کردند از آنها استفاده نماید .

تنها پرورش قدرت جسمانی و توانایی های بدنی بود که می توانست انسانهای اولیه را از نظر امنیت به ادامه زندگی مطمئن سازد و از همین جاست که افراد قبایل نخستین وجود کودکان قوی بنیه و چابک را موهبت و کودکان ضعیف و ناتوان را خطری برای گروه می پنداشتند. با این همه اعتبار و اهمیت بسیاری که انسانهای روزگاران کهن برای قوای جسمانی و مهارت های بدنی و چابکی و چالاکی به منظور مقابله با حیوانات درنده و جنگ با دشمن و شکار و تهیه غذا قایل بودند ، آنان را از توجه به برخی دیگر از نیازهای بشری غافل نکرده بود. تحقیقات دانشمندان نشان می دهد که آنان احترام بزرگان و از جمله پدر و مادر را نگه می داشتند و به روابط گروهی و زندگی اجتماعی و امور تفریحی و عبادت نیز توجه خاص مبذول می داشتند (کاشف، ۱۳۸۶)

پس از ذکر این مختصر از ویژگی های جسمانی انسان، اینک به مسائل تعلیم و تربیت انسان و فلسفه آن می پردازیم.

فلسفه و تعلیم و تربیت رابطه تنگاتنگی باهم دارند. به طوری که مسایل تعلیم و تربیت تحت نفوذ فلسفه است. فلسفه هر کس در تعلیم و تربیت این است که فرد چگونه و چرا می تواند در زندگی پرفراز و نشیب خود از تعلیم و تربیت کمک گیرد. ممکن است با توجه به پیچیدگی انسان و تنوع شرایط محیطی، مسایل تعلیم و تربیت کشف نشده ای وجود داشته باشد که بایستی به حل آنها اقدام کرد. (مظفری، ۱۳۸۵)

بدین ترتیب دانش ها و اطلاعات نظری در این خصوص حرف اول و فعالیت های عملی جهت به کارگیری آنها در درجه دوم قرار گیرند. (مظفری، ۱۳۸۵)

با توجه به جامعه متغیر و متحول امروزی که باید یک فلسفه درست و کاملی از تربیت بدنی در نظام تعلیم و تربیت وجود داشته باشد، فلسفه تربیت بدنی ارتباط بین تربیت بدنی و تعلیم و تربیت را بیان می کند.

همان طوری که همگان می دانند تربیت بدنی به عنوان ابزاری در خدمت به تعلیم و تربیت است. حال هر چه تعلیم و تربیت به طور قوی تری عمل کند، وضع ورزش و تربیت بدنی آن جامعه قوی تر و بهتر است. این دو در ارتباط همسو و هم جهت با یکدیگر بوده و هر یک کمک کننده دیگری است. (مظفری، ۱۳۸۵)

چه باید کرد تا یکایک فرزندان این مرز و بوم با اصول و روش صحیح تعلیم و تربیت بدنی جدید آموزش داده شوند و زمینه های رشد و تقویت قوای اخلاقی و جسمانی آنان هر چه بیشتر و سازنده تر فراهم شود؟ کودک از ابتدای ورود به دنیای ناشناخته، پیوسته در این تلاش است که به کمک حرکت و تربیت به زندگی خوب و سالم و پرتراوت دست یابد و برای دستیابی به نشاط و تندرستی باید از ورزش و بهداشت مدد جوید.

برای رسیدن به چنین هدفی لازم است، معلمان تربیت بدنی به کودکان و نوجوانان همت گمارند و در این راه از هیچ کوشش ثمربخشی دریغ نکنند. گذشتگان و بزرگان ما همواره برای تعلیم و تربیت اخلاقی و جسمانی کودکان و نوجوانان ارزش و اهمیت خاصی قایل بودند. (زکایی، ۱۳۸۷)

در دوران های گذشته همواره سلامت روح در جهت مخالف سلامت تن قلمداد می شد. «بمیران تنت تا نمیرد، روان» این امر از مبانی مسلم برخی از ادیان قرون وسطی بوده است. حتی دکارت فیلسوف بزرگ فرانسوی که در قرن هفدهم میلادی می زیست، باصراحت از دوگانگی روح و جسم انسان بحث کرده و بدن را فقط یک جایگاه بی ارزش برای روح می دانسته است. از یک قرن پیش دانش و تحقیقات معلوم ساخته که بشر از نظر جسم و روح یک واحد ترکیبی است و این تأثیر متقابلی در یکدیگر دارند. (زکایی، ۱۳۸۷) ما نیز وظیفه داریم از طریق مطالعات و تحقیقات علمی و عملی و مطالعه کتابهای ارزنده تربیت بدنی و علوم ورزشی میراث گذشته را در قالب نظریه های جدید آموزشی به آیندگان این سرزمین پر افتخار واگذاریم و به خاطر بسپاریم که نونهالان ایران عزیز وارثان به حق آن میراثند.

بر این اساس پژوهش حاضر در صدد است جایگاه مکاتب فلسفی تربیتی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه ایران را مشخص نماید.

### اهمیت و ضرورت تحقیق

تربیت بدنی نباید کار خود را محدود به فعالیت های گوناگون ورزشی کند که این ها ضمن اینکه لازم هستند اما کافی نیستند. اینگونه فعالیت ها از این نظر لازم اند که بدن را از لحاظ دخل و خرج مطلوب می پروراند و از مواجه شدن با مشکلاتی در این مسیر بدن را حفظ می کنند و از این نظر کافی نیستند که اگر روزی بدن دخلی ندارد یا دخل آن کم و نا متناسب است، چاره ای نمی اندیشند و پیش بینی لازم نمی کند و او را به امواج شکننده ای می سپارد که برای آن هیچگونه آمادگی لازم پیدا نکرده است. (کاشف، ۱۳۸۶)

تربیت بدنی از دیدگاه اسلام تنها در پی سلامت بدن و تناسب اندام نیست. بلکه بدنی می خواهد که در رابطه با وظایفی که از لحاظ عبادی و دفاعی و بقای نسل و فعالیت های سیاسی و اقتصادی و علمی و تحقیقاتی و خدماتی، برعهده اش گذاشته می شود هم نیرومند باشد و هم دارای توان و استقامت لازم باشد (کاشف، ۱۳۸۶)

تربیت بدنی در اسلام آن قسمت از نظام تربیتی و تعلیمات اسلام است که با پرورش قوای جسمانی از طریق فعالیت های ورزشی سبب رشد و نمو طبیعی بدن می شود. همچنین حفظ موازنه و تعادل و هماهنگی با دیگر ابعاد وجودی انسان را موجب می شود و فرد را آماده می سازد تا اهداف و رسالت انسانی و الهی را بپذیرد. (کاشف، ۱۳۸۶)

باید دانست که ایران امروز بیش از همیشه به رشد و توسعه همه جانبه قوای ذهنی و اخلاقی در امر ورزش نیازمند است تا بتواند نیازهای کودکان و نوجوانان را در همه زمینه های ورزشی برآورده کند. بنابراین سعی متخصصان و معلمان ورزش این سرزمین باید در این باشد که آموزش تربیت بدنی و ورزش را در اقصی نقاط ایران توسعه دهند و اصول و فلسفه آن را به عنوان یک علم حیاتی و درعین حال ملموس در میان کودکان و نوجوانان به شکل مطلوب رواج دهند. کوشش ما باید مصروف گسترش مطالعات ورزشی و اشاعه روح جوانمردی و اخلاق نیکوی ورزشی و از همه مهم تر خودشناسی باشد. سعی ما باید تلقین این مطلب به کودکان و نوجوانان این مملکت باشد که «روح سالم در بدن سالم است» و این کار را باید از مدارس آغاز کرد زیرا اعتقاد بر این است که ورزش از مبانی اساسی تعلیم و تربیت هر کودک است. (نبوی، ۱۳۷۸)

معلم ورزش خود باید معتقد باشد که تربیت بدنی و ورزش نه تنها وسیله پرورش جسم و تندرستی است، بلکه به موازات آن، نتایج تربیتی و اخلاقی بسیاری به همراه خواهد داشت. به هر حال اعتقاد به ورزش و تربیت بدنی موجب موفقیت در تدریس آن نیز خواهد شد و عدم اعتقاد معلم با عدم توفیق او همراه خواهد بود. (زکایی، ۱۳۷۸)

واضح است که تربیت بدنی به خودی خود هدف نهایی نیست. بلکه وسیله کسب نتایج و عوامل تربیتی مهمتری است که لازمه زندگی سالم و موفقیت آمیز است. در این جا باید یادآور شد که معلم ورزش، عامل مهم و اصلی ارشاد و راهنمایی در یادگیری مهارت و حرکات تربیتی است که با اجرای برنامه های علمی و عملی مفید و موثر ورزشی کودک را انسانی سالم، فعال، کارآموده خدمتگزار و صدیق بار خواهد آورد. (نبوی، ۱۳۷۸)

به هر حال باید هدف هر کار و فعالیت (جسمی و ذهنی) برای دانش آموزان روشن باشد به طوری که کاملاً و دقیقاً بدانند که برای چه منظوری تلاش و کوشش می کنند (فلسفه تربیت بدنی چیست؟) معلم باید از طریق بحث و تبادل نظر دانش آموزان را در تعیین هدف شرکت دهد. این امر دانش آموزان را در راه شناسایی و دستیابی به هدف تشویق می کند. برای تعیین هدف می توان از وسایل سمعی و بصری، فیلم، روزنامه های دیواری، عکس ها و پوسترهای تربیتی و نیز از نظریات متخصصان با ترتیب دادن جلسه سخنرانی استفاده کرد. (زکایی، ۱۳۷۸)

اگرچه تقویت معنویت و ارزش های اخلاقی بیشتر به شخصیت و دانش مربی ورزشی بستگی دارد. اما فعالیت های ورزشی مناسب در ایجاد چنین زمینه ای سهم به سزایی دارند.

بنابراین معلم باید بداند که اجرای هر برنامه ای به منظور تربیت و پرورش دانش آموزانست و هر فعالیت ورزشی که فاقد هدف تربیتی (فلسفه تربیتی) و انسان سازی باشد، بیهوده و مردود است. (نبوی، ۱۳۷۸)

امروزه هر چند که در زمینه تربیت بدنی و فعالیت های ورزشی پیشرفت های زیادی حاصل شده است و انسان در به دست آوردن بهترین رکورد و نتیجه توانسته است تا حدودی مناسب به مفهوم چگونه پاسخ دهد با این حال به دلیل غرق شدن در منجلاب و زرق و برق دنیوی درهم گاهی مفهوم چرایی (فلسفه) با آن عاجز است. (مظفری، ۱۳۸۵)

می دانیم مکاتب مختلف تربیتی از اصول فلسفی مربوط به مکتب خود برای تعلیم و تربیت انسانها بهره می گیرند که برخی از مکاتب تعلیم و تربیتی از اصول فلسفی زیر بهره می گیرند:

#### الف) پراگماتیسم و تربیت بدنی

۱- این مکتب بین لفظ تربیت بدنی و تربیت از راه بدن فرق قائل است، یعنی حرکات بدنی را به عنوان یک وسیله تربیتی بهاء می دهد.

۲- تربیت بدنی باید هدفش خلق تجربه های اساسی و دقیق باشد که از طریق سایر رشته های درسی می توان بر آنها دست یافت.

۳- این دیدگاه به یک نظام ایستا در تربیت بدنی بهاء نمی دهد، بلکه از فعالیت های ورزشی یک انتخاب جامع و آزاد بعمل می آورد. شرع فعالیت ها ذیقیمت و مطلوب است. زیرا شرع، گستردگی و بسط تجربه را نشان می دهد. (مظفری، ۱۳۸۵)

به نظر دیوئی یکی از صاحب نظران مکتب پراگماتیسمی تفکر متضمن ملاحظه روابط بین عمل و پیامدهای ناشی از آن است. (پاک سرشت، ۱۳۸۶)

#### ب) ایده آلیسم و تربیت بدنی

اهداف مورد علاقه ایده آلیست ها در تربیت بدنی شامل توسعه قابل شهروندی و مشارکت گروهی است. در ورزش های رقابتی ایده آلیست ها معتقدند که انتقال از تئوری های آموزشی به عمل همراه با توسعه شخصیت همراه است.

آموزش و پرورش ایده آلیستی به منظور آنکه دانش آموزان را حقیقت جو بار آورد، اهداف زیر را پیشنهاد می کند.

۱- فرایند تعلیم و تعلم باید به دانش آموزان کمک کند تا استعدادهایی را که بالقوه در طبیعت انسانی آنان موجود است، تحقق بخشند.

۲- مدرسه به عنوان نهادی اجتماعی باید دانش آموزان را با چکیده سرمایه فرهنگی آشنا سازد، به طوری که بتوانند این میراث فرهنگی را بشناسند، در آن سهیم شوند و به سهم خود آن را گسترش دهند. (پاک سرشت، ۱۳۸۶)

#### ج) رئالیسم و تربیت بدنی

هدف غایی آموزش و پرورش رئالیستی همان است که ارسطو به روشنی بیان داشته، یعنی کمک به انسان ها در نیل به خوشبختی از طریق پرورش استعدادهای آنان برای نیل به حداکثر کمال. (پاک سرشت، ۱۳۸۶)

می توان اظهار داشت که مربی تربیت بدنی از طریق ورزش می تواند استعدادهای بالقوه دانش آموز را به فعلیت برساند.

به طور خلاصه مکتب رئالیسم معتقد است که تربیت از طریق بدن در این حوزه مورد تأکید است. این مکتب طرفدار رشد نیروی بدنی است. بیشترین معتقدین این فلسفه، جهت تقویت عضلات و هماهنگی بدنی پیشنهاد یک دوره فعالیت های روزانه را می دهد. (مظفری، ۱۳۸۵)

#### د) نچرالیزم (ناتورالیسم، طبیعت گرایی) و تربیت بدنی

طبیعت گرایان در تدوین نظریه های تربیتی خویش را به طبیعت انسان توجه می کنند تا رمز و راز و راه و رسم آموزش و پرورش را دریابند. انسان ها در خلال عمر خود از طفولیت تا پیری، مراحل از رشد را بروز می دهند. هر مرحله رشد هنگامی آغاز می شود که فرد آمادگی آن را حاصل کرده باشد. یعنی آمادگی فیزیولوژیک و روانی ویژه آن مرحله را آشکار ساخته و تمرینات و فعالیت هایی را که موجبات رشد او را فراهم می کنند، انجام دهد. (پاک سرشت، ۱۳۸۶)

فلسفه اصالت طبیعت تأکید اصلی را بر سلامتی و تربیت بدنی می گذاشت. روسو اظهار می دارد، تربیت بدنی اگرچه بسیار از آن غفلت می شود، مهمترین بخش تعلیم و تربیت است. نه تنها برای سالم سازی و تنومندی کودکان، بلکه حتی بیشتر از آن اثری اخلاقی بر آنها دارد. که به طور کلی از آن غفلت می شود یا تلاش شده که به بچه تعدادی اوامر فروتنانه بیاموزند که اینها همه الفاظی بی مصرف هستند. (مظفری، ۱۳۸۵)

#### ه) اگزیستانسیالیسم و تربیت بدنی

انسان خودش را از طریق حرکت می شناسد و حرکات باعث می شود یک انسان موجودیت پیدا کند. افعال ورزشی که مقارن حرکت هستند به شخص اجازه می دهد که او توانا شده و موجبات شکوفایی استعدادهای خویش را فراهم آورد.

بهترین برنامه ورزشی در برنامه های آموزشی مدرسه باید تأکید بر دفاع از آزادی فردی باشند و هر سؤالی در ورزش که آزادی ورزشکار را محدود نماید مطابق با این مکتب نیست. (مظفری، ۱۳۸۵)

موریس یکی از صاحب نظران مکتب اگزیستانسیالیسم معتقد است که آموزش و پرورش باید در فراگیرنده موجب (اشتداد آگاهی) گردد. این آگاهی بدان معنی است که دانش آموزان باید تشخیص دهند که



در مقام فرد به طور پیگیر ، آزادانه ، مستقلانه ، و خلاقانه دست به انتخاب می زند . این آگاهی متضمن مسؤولیت فرد در تعیین چگونگی زندگانی خود و نحوه آفرینش تشخیص فردی خویش است. (پاک سرشت ، ۱۳۸۶)

(و) رئالیسم اسلامی و تربیت بدنی

تربیت بعد جسمانی : کمک به رشد و توسعه و تکامل و هماهنگی ارگان های بدن برای حفظ سلامتی و سالم زندگی کردن و ازدیاد توانایی و قابلیت جسمی فرد به نحوی که بتواند کارها و وظایف روزانه را بدون خستگی شدید و با نیرو و انرژی کافی انجام داده و همچنین توانایی مقابله با حوادث و اتفاقات و صدمات غیر پیش بینی شده را بهتر داشته باشد. (مظفری ، ۱۳۸۵)

ارزش بدن : اسلام بدن و نیروی آن را پست و ناچیز نشمرده است . دلیل رسای آن ، حضور بدن در عبادات است و همچنین زمانی که برخی واجبات منع می شود ، علت آن حفظ سلامت بدن است . نماز از یک زوایه ، حرکت و جنبش بدن است . در نماز باید فکر انسان نیز ، بیدار و روح او هشیار باشد و دائماً در نماز بین جسم ، عقل و روح همکاری وجود داشته باشد .

بدن در اسلام یک عامل ارزشمند است . ارزش آن تا حدی است که در عالی ترین اعمال دینی نیز حضور دارد . اساساً بدن یکی از معیارهای مهم شناسایی ارزش ها و ضد ارزش در دین است . حفظ ، سلامت و تقویت آن از ضروریات دین و جزء اصول تربیت دینی است . (خلفی ، ۱۳۸۵)

برای تحول و دگرگونی اساسی در تربیت بدنی و ورزش و بازگرداندن آن به مکان و جایگاه اصلی خود ، مسلماً باید از شالوده ها و مبناها شروع نمود. زیرا تحول اساسی منطقی تحول در شالوده ها و اصول را می طلبد. در این تحقیق تعیین جایگاه مکاتب فلسفی تربیتی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه ایران مورد مطالعه قرار گرفته است.

همانطوریکه دیدگاه مکاتب مختلف در خصوص تربیت بدنی بیان شد . به نظر می رسد در مدارس متوسطه کشور معلمین تربیت بدنی به طور آگاهانه و یا نا آگاهانه به دلایل گوناگون از جمله تهاجم فرهنگی و

علمی و غربی و همچنین نگرش های گوناگون صاحب نظران و کارشناسان از روش ها و اصول فلسفی گوناگون در تربیت بدنی دانش آموزان استفاده می کند و به نظر می رسد که شاید برخی از اصول فلسفی مورد استفاده در مدارس در درس تربیت بدنی با اعتقادات و نگرش های رئالیسم اسلامی فاصله داشته باشد بنابراین محقق بر آن شد جایگاه فلسفی مکاتب مختلف تعلیم و تربیتی را در آموزش درس تربیت بدنی نظام متوسطه تعیین نماید. تا از این طریق دیدگاه فلسفی مورد انتظار نظام جمهوری اسلامی ایران را معرفی کند.

### اهداف تحقیق

#### الف) اهداف کلی :

مطالعه جایگاه مکاتب فلسفی و تربیتی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه ایران.

#### ب) اهداف اختصاصی

- ۱- تعیین جایگاه فلسفی پراگماتیسمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه
- ۲- تعیین جایگاه فلسفی ایده الیسمی در درس بدنی دوره متوسطه
- ۳- تعیین جایگاه فلسفی رئالیسمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه
- ۴- تعیین جایگاه فلسفی نچرالایسمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه
- ۵- تعیین جایگاه فلسفی اگزستانسیالیسمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه
- ۶- تعیین جایگاه فلسفی رئالیسم اسلامی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه

**سوالات تحقیق**

- ۱- جایگاه فلسفی پراگماتیسمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه کدام است؟
- ۲- جایگاه فلسفی ایده الیسمی در درس بدنی دوره متوسطه کدام است؟
- ۳- جایگاه فلسفی رئالیسمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه کدام است؟
- ۴- جایگاه فلسفی نچرالیزمی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه کدام است؟
- ۵- جایگاه فلسفی اگزستانسیالیسم در درس تربیت بدنی دوره متوسطه کدام است؟
- ۶- جایگاه فلسفی رئالیسم اسلامی در درس تربیت بدنی دوره متوسطه کدام است؟

## تعریف واژه ها و اصطلاحات

- مطالعه (مص.م)

۱- به دقت نگریستن در چیزی برای وقوف به آن ۲- نگرش در چیزی برای وقوف به آن. (معین چاپ هشتم، ۱۳۷۱) ۳- مطالعه معانی دیگری نیز دارد اما با توجه به عنوان پایان نامه معانی استخراج شده بیشتری همخوانی دارد. ۴- قرائت نوشته ای برای درک آن، توفیقاتی که از طرف حق تعالی، عارفان را دست دهد.

- جایگاه (امر)

۱- محل و مکان ۲- مقام و مرتبه ۳- سرای، منزل، خانه (معین چاپ هشتم، ۱۳۷۱) در این عنوان توضیح شماره ۲ تناسب بیشتری دارد.

- مکاتب (ا.ع)

۱- محل کتابت، جای نوشتن ۲- مدرسه، دبستان ۳- پیروی از نظریه ای در فلسفه، هنر و غیره ۴- مجموعه معتقدات یک استاد را که شایع شده مکتب آن استاد گویند (فرهنگ معین چاپ هشتم، ۱۳۷۱)

- فلسفی (منسوب به فلسفه) (مع.یو)

philosos (دوست، دوستدار) + sophin (حکمت) - علم به حقایق موجودات به اندازه توانایی

بشر (معین چاپ هشتم، ۱۳۷۱)

- تربیتی (منسوب به تربیت) (ع.فا) (مص)

۱- پروردن - پروراندن ۲- آداب و اخلاق رابه کسی آموختن ۳- پرورش (معین چاپ هشتم، ۱۳۷۱)

- در: حرف اضافه

- درس (ا.ع)

۱- آموختن، تعلیم دادن ۲- دانش آموزی، آموزش ۳- موضوعی که معلم به شاگرد آموزد ۴- هربخش

از کتاب یا رساله که در هر جلسه آموخته شود. (معین چاپ هشتم، ۱۳۷۱)